

Сьогодні ми звертаємось до однієї з найбільш важливих і складних тем – свободи вибору в радянському суспільстві. Поговоримо про її вплив на різні аспекти життя за радянських часів та про те, як вона впливає на нас зараз, у сучасному світі. Для цього ми поспілкуємося з мешканкою Лисичанська Луганської області, яка зараз перебуває за кордоном та поділилася особистими спогадами про радянське минуле. Надія Олексіївна (13.07.1956р.н.) - звичайна людина, середньостатистична громадянка колишньої радянської держави, як було прийнято називати колись – представниця робітничого класу.

Розкажіть про своє ставлення до радянського минулого. Наскільки, на Вашу думку, воно впливає на наше сучасне життя?

- Радянське минуле має великий вплив на життя людей старшого покоління. Багато стереотипів у взаєминах між людьми сформовані саме в умовах радянської системи. Це і ставлення до сімейних відносин, ставлення до авторитетів тощо. Наприклад, розподіл ролей в родині: існували чіткі ролі в сім'ї, де жінки зазвичай відігравали роль домогосподарок і матерів, а чоловіки - годувальників і захисників сім'ї. Кожен намагався створити образ «ідеальної родини», відповідати образу ідеального радянського подружжя, де кожен повинен першочергово думати про інтереси держави, а потім - про свої власні... Ці стереотипи мають свої відголоски й зараз, коли старші люди намагаються втручатися в життя молодих родин.

- *Пані Надіє, як би ви описали систему свободи вибору в радянській системі? І чи була свобода вибору?*

- У радянські часи система свободи вибору була сильно обмеженою. Можна сказати, що її не було. Держава встановлювала контроль над усіма аспектами життя, включаючи політичні, культурні та освітні сфери. Те, що можуть бути різні політичні погляди або думки – ми навіть не уявляли, що таке може бути. У нас була одна партія, одна програма, один спільний шлях і навіть один кандидат у виборчому бюлетені. Комуністична партія та радянський уряд використовували партійні органи та засоби масової інформації для просування своєї ідеології. Пропаганда прославляла комуністичну систему на телебаченні, сторінках газет. Все. Іншого ми просто не знали.

- *Які обмеження і перешкоди існували для людей, які намагалися зробити свій власний вибір або висловити свою думку в радянський період?*

- Насправді, для пересічного громадянина ставали на шляху численні перешкоди. Це могли бути і політичний тиск, і переслідування, але найпоширеніші - можливість отримати або навпаки втратити роботу. Людям часто не було можливості вибрати місце праці за власним бажанням. Наведу приклад із власного життя. У радянські часи держава сама визначала, скільки людей потрібно на певному заводі, і розподіляла робочу силу відповідно до цих потреб. Це означало, що я не могла вільно обирати своє місце праці; нас направляли на роботу відповідно до потреб. Так, по закінченню тодішнього Дніпродзержинського технікуму я потрапила працювати на Лисичанський НПЗ. Тобто, фактично у мене не було вибору: я мала працювати там, де мені наказала держава. В принципі, ми тоді вважали, що це правильно і є прикладом стабільності. Але зараз я розумію, що така ситуація унеможливлювала вибір місця роботи. Також практично неможливо було змінити цех або підрозділ у межах одного підприємства, якщо, наприклад, у тебе конфлікт з партійним керівництвом заводу.

Пам'ятаю, як мене гнобив начальник цеху за те, що я відмовлялася відвідувати щотижневі заняття з політінформації, коли хворіла дитина, за те, що інколи відмовлялася виконувати безглузді вказівки. За це мене викликали на профспілкові збори, на яких «знімали стружку» та позбавляли премії. Усе це закінчилося тим, що я звільнилася з заводу.

- *Чи були обмеження в сфері освіти та культури, які впливали на свободу вибору людей в радянський період?*

- Так, в радянські часи були обмеження в сфері культури дуже сильні. Це включало цензуру літератури, фільмів та інших видів мистецтва, а також ідеологічний контроль за усім, що дивилися, слухали чи читали люди. Ми боялися слухати зарубіжну музику, хоча кожен намагався дістати платівку або касету з іноземними піснями, а подивитися зарубіжний фільм, який не демонструється в кінотеатрі, було взагалі неможливо. Все це робилося для того, щоб радянська людина не знала, що існує інше життя. І це був не наш вибір.

- *Чи були деякі аспекти життя, де свобода вибору була дозволеною, чи це було загальне обмеження?*

- У радянському суспільстві свобода вибору була загально обмеженою, проте були деякі моменти, де це обмеження могло здаватися менш суворим, наприклад, у питаннях особистого життя, однак, навіть у таких випадках, держава мала свої обмеження та втручання. Так, якщо чоловік і жінка вирішували розлучитися, то це виносилося на загальне обговорення, куди виносилися особисті проблеми й переживання. Тобто, по суті, цього особистого й не було.

- *Чи були деякі особливі обставини чи періоди, коли обмеження на свободу вибору були пом'якшеними чи посилені?*

- На думку приходить, так званий, період перебудови, коли дійсно ми побачили певні зміни. Тоді дивним було те, що почали говорити про гласність, а у пресі обговорювати проблеми радянського минулого.

- *Як ви думаєте, чи об'єднує щось наше сучасне суспільство з демократичним світом?*

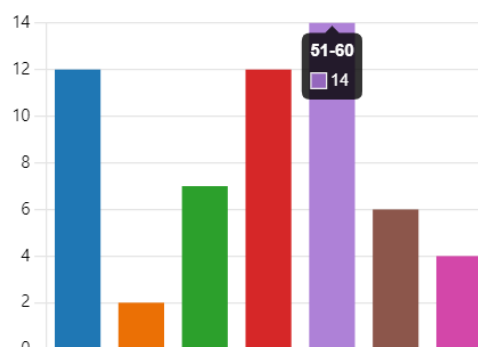
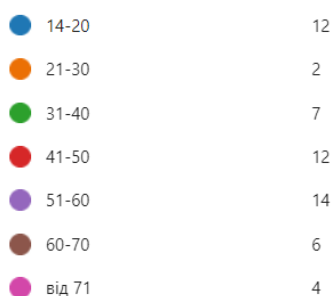
- Наше суспільство визнає важливість прав людини, включаючи свободу слова, право на свою думку і її висловлення, на справедливий суд та інші основні права, які є ключовими для демократичного світу. І це є дуже важливо. Цього категорично не було в часи моєї молодості. Наведу простий приклад першотравневих демонстрацій. Перше травня відзначалося як День міжнародної солідарності трудящих, і у цей день влаштовувалися паради, мітинги та демонстрації. Нам наказували взяти участь у цих заходах добровільно – примусово. Ми мусили носити знамена, портрети членів політбюро та демонструвати свою відданість ідеалам соціалізму. Ці заходи були не лише для відзначення свята, але і для демонстрації сили та однастайності суспільства перед внутрішніми та зовнішніми ворогами. Такі заходи також були засобом контролю над населенням.

Цікавими для нас стали думки людей, які брали участь у опитуванні «(не) СВОБОДА вибору». На момент обробки інформації нарахували 57 відповідей. За віковою категорією більшість опитуваних - це люди 50-60 років, які були

свідками тих часів. 33% респондентів стикалися з порушеннями прав і свобод, з обмеженнями свободи вибору.

1. Ваш вік

Додаткові відомості



Цитуємо деякі відповіді респондентів з питань обмеження прав і свобод людини часів існування СРСР:

Не було свободи слова, і особисте життя виносилося на загальні (партійні збори).

Не міг стати керівником підприємства, якщо не член КПСС (директор школи)

Носили одну форму у школі. Це мене обурювало. Тоді я вірила тому, що мені говорили і чому навчали. Зміни відбулись пізніше. Батьки про політику не розмовляли. Мама казала, що треба одягати сіреньке, щоб бути непомітною..

За радянські часи вчителів зі школи змушували чергувати перед Великоднем біля церков з метою відслідкувати учнів, які приходили з дорослими на службу.

У КДУ ім. т. Г. Шевченка опісля школи неможливо було вступити без блату а чи хабаря!

Не було свободи слова, і особисте життя виносилося на загальні (партійні збори).

Замість релігійних свят крос/ збір металобрухту. Вибори з одним кандидатом у біллетені. Порушення права на свободу слова.

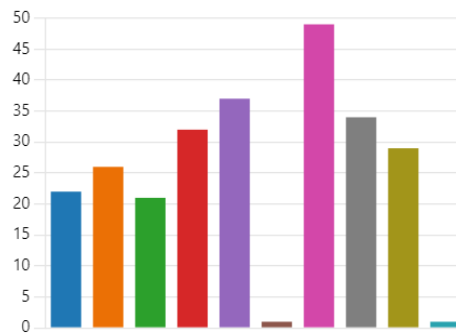
При вступі на I курс педагогічного інституту було зараховано абітурієнтку, що мала зі мною однакову кількість балів і 1 рік педагогічного стажу вожатою, а моя середня спеціальна педагогічна освіта не була врахована. Скористалась правом на навчання тільки через рік.

Більшість респондентів вважають, що свобода вибору - це змога приймати рішення на основі власного вибору, а з іншого боку - бути свідомим та відповідальним громадянином держави.

Що для вас означає свобода вибору? (Оберіть декілька відповідей)

Додаткові відомості

● Завжди вибирати те, що хочу	22
● Відповідальність	26
● Свобода і благо іншої людини	21
● Свобода і благо особисті	32
● Не піддаватися маніпуляціям	37
● За мене вибір зробить хтось ін...	1
● Приймати рішення і робити ви...	49
● Бути свідомим громадянином ...	34
● Усвідомлювати, що існують різ...	29
● Інше	1



Цікавими були думки щодо меж свободи вибору:

Моя свобода вибору закінчується там, де вона шкодить правам і свободі інших людей та порушує моральні та етичні норми суспільства.

Коли народ вважають за глупих, не дають людям думати, приховуючи правду(наприклад щодо реальної ситуації в країні(втрати, корупція))

Бути свободним – це розуміти свободу. А потім діяти. Свобода – це здатність людини чинити у відповідності до власних бажань, інтересів, цілей на основі знання про об'єктивну дійсність. Свобода – це можливість вибору варіантів подій. Відсутність вибору дорівнює відсутності свободи. Тому, до поки ми живемо, до поки ми робимо вибір -свобода вибору не має меж.

Там, де говорять одне, а роблять інше. Маю на увазі державний рівень.

там, де я не можу зробити вибір

Там, де починаються права іншої людини

За результати опитування ми дійшли висновків, що кожен з нас мріє мати не декларовану, а дійсну свободу вибору. Повномасштабне вторгнення

показало, що росія намагається знищити нашу націю, її дух, традиції, історію, культуру, повернути часи тоталітаризму. Нашій країні треба докласти зусиль, щоб не припустити повернення в минуле. Першочергово: українці мають жити в країні суверенній та незалежній, дбати про розвиток української мови, історії і культури. Тому наш вибір – це незламна, демократична, єдина Україна, у якій є СВОБОДА вибору!